

SZÉPIRODALMI

FIGYELŐ.

28-ik szám.

Szerkesztői szállás.

hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók : Üllői-ut és Kisfaludy-utca sarkán 11-ik szám.

Megjelenik e lap esütörtökön.

Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, *félévre 5 ft. egész évre 10 ft.*

Kiadó hivatal.

hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók Egyetem-utca 4-ik szám.

MÉGIS VALAMI A FORDÍTÁSRÓL.

II.

A magyar fordító, miután eredetie gondolatával és, a mint mondók, ettől elválatlan stílusával tisztában van, már a másik oldalra szól a hűség erénye is, mindenek feletti első, sőt egyetlen kötelessége a fordítónak, magyarul, nemzetiesen magyarul írni. Más szóval : a fordítás olyan legyen, mintha a szerző az ő egész egyéniségével, képzelődésével és eszével *tiszta* magyar és magyarul beszélő családban nevedve, magyarul írta volna az illető munkát, úgy magyarul, hogy azon semmi idegen iz se érezék. — Ö. „Ön ellent mond magának.“ — Én : mennyiben? — Ö. „Egész egyéniségét kívánja egyfelől a szerzőnek, más szavával kivetkezteti nemzetiségiből. Avagy nem lényeges alkotó része-e ez a nemzetiségnek?“ — Én : hogy ne volna? S aztán? — Ö. „Hidegen felel, a miből azt se tudom kivenni : elismeri-e vagy nem a hibás ellenmondást. Ezért igazában nem is tartoznám tovább menni. Hanem most még jog helyett kegyben hagyom önt részesülni, ¹⁾ és mondok még valamit, a mi tán felrázza egykedvűségiből. — Én : Vágyom hallani. — Ö. „Midőn ön oly tiszta és minden idegen iztól ment magyarsággal akarja beszéltetni a szerzőt, nemcsak őt fosztja meg egyénisége egyik

érdekes vonásától, de ²⁾ nemzete olvasóját is attól a jogától, hogy az eredeti író egész mivoltában ismerhesse.“ — Én : Jogot jogért, édes barátom. De most hagyjuk ezt. Tetszik tudni, hogy az a görög levonték ideálja, Alcibiades, selypített, és ez is jól állott neki, sőt szintugy emelte kellemét. Az ön kedvese szép arczán, hibátlan szabásu szájától balra félhüvelyknyire, semmi cosmeticummal el nem enyészthető szeplő van. Az ön szeme előtt ez a szeplő is kedves ugy-e? És ha holnap némi csoda által ott nem szemlélné, szintugy rosszul esnék önnek. — Kérem, ne szóljon semmit. — Ön egészen helyesli a Kisfaludy-Társaság hajdankori decisioját, a mely szerint Anakreon dalai, vagy nem tudom, melyik más classicus író fordítását hibáztatta az okon, hogy a görög iz nem érzik rajta? — Ö. „Már azt tökélyesen helyeslem és azt mondom, hogy én a fordításban, ha nincs meg benne a görögös iz, nem ismerem Homerusra, Euripidesre, vagy Thucydidesre; nem Ciceróra vagy Sallustiusra, ha nem látszik át a tőlük fordított darabokon a latinság, és így tovább.“ — Én : Ön persze tud nemcsak latinul hanem görögül is, és ama műveket olvasta több mással együtt eredetiben? — Ö. „Tudok és olvasom azokat.“ — Én : így már

¹⁾ A barátom németül gondolkodik, és azt akarja mondani : „Ich will Ihnen diemal Gnade für Recht angedeihen lassen.“ A Recht itt azonban nem jogot, hanem szoros igazságtételt jelent. Az ilyes szórszálhasogatásokkal azonban fordítóink nem gondolnak.

²⁾ Azaz : „hanem.“ Ez a szó a mai irodalmi stílusból, úgy látszik, ki van küszöbölve Természetesen és nemzetiesen beszélő magyar a *de* és *hanem* használatában soha se vét.

értem. ¹⁾ De — hogy kedve szerint szóljak önnek, mint a ki németül is tud — az én nem mérvadó véleményem ²⁾ szerint, a kik nem tudnak görögül és latinul, azok az olvasók alig ha fognák érezni az ön részről annyira sajnált hiányt. Már pedig, ismét nem mérvadólag, úgy vélem, nem azok számára fordítunk, a kik az eredetieket birják olvasni; vagy hogy? — Ö. „Azért, hogy valaki előtt nem ismeretes valami jog élvezete, nem tartóztatandó el tőle.“ — Én: Jogot, jogért, most már erősebb nyomatékkal ismétlem. És bizony kétségtelenebb és erősebb jog az anyai nyelv szeplőtlen és fordítatlan állapotjában való élvezése, mint az idegen nyelveknek ily helytelen uton és módon való kóstitatgatása. Mit gondol ön, vajon kellemes volna-e az egyetemi tanulóknak, ha Kovács Gyula helyett bár egy Owen, Milne-Edwards, vagy Bronn adná is elé töredezett magyar nyelven a zoológiát? pedig a nevezettek ugyancsak érdekes egyéniségek; a mihez az az ön szerint lényeges nemzeti vonás is járul, hogy nekik bizony már késő jól megtanulni magyarul. Vagy azt hiszi ön, hogy a müncheni játékszini közönség nagyobb élvezetét lelné abban, ha Bulyovszkyné magyaros szófűzéssel és accentussal fűszerezné német szavallatát? Elengedem önnek a feleletet; és bocsánatot kérek, hogy nem folytathatom tovább beszélgetésünket; mert olvasóimnak elsőb joga van, hogy hozzájuk intézzem elmélkedéseimet. Isten önnel!

No hát kegyelmes olvasók, hazám érdemes fiai és leányai! — (Mert midőn a szépnemből annyi író nő válik, csak akad egy-kettő olyan is, a ki hallani akarván a kritika szavát — bátor csak kíváncsiságból — olvassa a Figyelőt). Az az én közbeszóló barátom nem egyedül áll, hanem képviselője egy egész pártnak, még pedig jelenben nagyon hatalmasnak, a mely nyelvünk tős gyökeres sajátságai idegen vonásokkal való zagyvalásában, a mi több, amazoknak ezek által kiküszöbölésiben nemesak nem látja sérelmét a nemzetiségnek, sőt nyelvünk tökélyesülésének eszközét, haladásának útját látja benne. Abban se' hiszem, hogy csalód-

jam, ha azt gyanitom, hogy önöknek is nagyobb része tagja im e felekezetnek.

Szabadjon azért épen önöknek jelenteni ki — kérvén, hogy adják tovább minél szélesebb terjedelemben — azon való csodálkozásomat, hogy önök maguk magukkal abba a szembeszökő ellenmondásba, abba a ropant következetlenségbe keverednek, a melyet ezennel nemcsak kijelelni hanem részletezni is fogok.

Önök előtt a nemzetiség oly imádandó, magasztos, és hévvel ölelt eszme, a milyen szeretett, magasztos, imádandó csak lehet eszme a világon. Önök ennek az eszmének eleitől fogva ösies birtokában voltak és vannak, régebben és teljesebben mint a mai Európának nem egy népe, a kiknél ez nem annyira velök született, egyedül magáért szeretett, ápolt eszme, mint más irányzatokat fedező ürügy. Önöknél — miért ne mondjam, nálunk — oly bőven fakadozott ez áldott szent eszme forrása, hogy életadó vizét szívesen megoszthattuk a velünk e hazát közösen élvező, de velünk közösen is tűrő, szenvedő, bár eredetben, nyelvben különböző népekkel is, mégis elég maradt nekünk akár a részegítő jóllakásig. Oly bőven hajtottá és terjesztette ágait ez az élőfa, hogy üdítő hűs árnyékába befogadhattunk másokat is, mégis maradt „számunkra hely“ alatta. Minő örömmel üdvözöltük mi a nagy Széchenyi nagy reform terveit, mert azt a *feltételt kötötte* melléjük, hogy minden miveltségi ág, a melyet egyben vagy másban nálunknál elébb haladott országoktól kölcsönzünk, a nemzetiség ama tős gyökeres élőfájába legyen oltva. Minő szenvedélylyel ragaszkodunk mindenhez, a mi kapcsolatban van nemzetiségünkkel: szokásainkhoz, eledelinkhez, italainkhoz, vendégszeretűnkhöz, viseletünkhöz, zenénkhez; minő gonddal örködünk fenntartásuk felett, féltjük, óvjuk az elkorcsosulástól! Csupán csak egy van kirekesztve ez imádás, e tisztelet, e szeretet, gond, örködés, óvás alól, egy: a mostoha, egy: a hamupipőke: édes anyai nyelvünk! s egy: a megvetett Don Quixote, a ki ennek nemzetiessége mellett hadonáz — csekély magam.

Most már önökön a sor csodálkozni, hogy ily — mint képzelik — igazságtalan vádat emelek. Ki is látta vagy hallotta, hogy gyer-

¹⁾ Kores-magyarsággal úgy kellett volna mondanom: Akkor már értem. (Dann versteh' ich es.)

²⁾ Nach meiner unmassgeblichen Meinung.

mekeik közt különbséget tevő szülők e gyengességüket — mondjuk vétköket — bevallották volna? Hiszen önök is szeretik, ápolják nyelvünket! Igen, szeretik, ápolják, mint az ó francia és olasz kertész a puszpántját, a taxusát, a melyekből gulákat, oszlopokat, bálványokat, filegoriákat nyirtak; mindent meghagytak és megadtak nekik, csak természeti növéseket, hajtásukat és termetüket nem. Szeretik önök, igen! úgy hogy kivették az édes anyai földből, beültették a „nyelv-mivelés“ melegházába, berekesztették tikkasztó levegőjébe; terepély ágait lapos rácsozatra feszengették, idegen családbeli ágakat oltottak belé. Köszöni ő az ilyen szeretetet!

Lássák önök, ha végig tekintenének a különböző népek során, azt tapasztalnák, hogy mindenütt, ahol a műveltség a legmagasabb fokon áll vagy állott valaha, nyelv tekintetében a legridegebb conservatismus az uralkodó eszme, még több: az uralkodó érzelm. Demosthenest szónoki nagy tekintélye se menthette meg, hogy az athenai varga meg ne feddje soloecismusáért. Liviust patavinismussal vádolták az exclusiv izlésű rómaiak. Nézzék meg önök, mily keményen örökös olasz, spanyol, angol, francia nyelve tisztasága felett; nem a szavak, hanem az idiotismusok purismusa értelmében. Olvasák önök Montaigne Essays-it, és vegyék észökbe, hogy a gyökeresen ó klasszikai neveltségű és képzettségű író mily tösgyökeres nemzeti francia nyelven vetette papírra érdekes gondolatait, a melyeken a graecismus- vagy latinismusnak nyoma se látszik; holott az ellatinosodott Thuanusnak francia irataira fittyet hánynak és irodalmi szemétnek tekintik. Az olasz irodalmának azt a korát, a melyben a francziáskodók elfajulás veszélyibe hozák a nyelv ép természetét, szeretnék kitörölni a történelem könyveiből. Gibbon nagy nevére a stíljében ósárolt, pedig idegentől nem is sejthető gallicismus veti az egyedüli árnyékfoltot. Még oly nép is, mint például az orosz, a mely csaknem egészen idegen forrásból meríti műveltségét, s a külső szokások és fogások elsajátításában rendkívüli hajlékonysága van, még az is tisztán megőrzi nyelvét minden külbefolyástól, idegen elemmel való megvesztegetéstől. Ellenben oly népek, a

melyek különben bajosan tanulnak, a melyeknél a műveltség leglassabb lépéseket tesz előre, legkönnyebben hagyják prédára nyelvöket, leginkább ki engedék vetközni eredeti formájából. Példa reá mongol, finn, török, perzsa; mind azok a nemzetek, a melyekkel tudós philologusaink atyafiságot akarnak kötni. Ez ellen ugyan semmi kifogásom sincs; de hogy az a vonás, a mely nyelveink elkorcsosulásában áll, ne fűzze szorosabbra a rokonságot, lelkemből óhajtom. Már pedig fájdalmasan tapasztalom, hogy a míg az angol és német bibliák, még a francia is, a vesztegetetlen nyelvek és sajtóságai képit viselik, a finn és magyar fordításai a szent könyvnek, az utóbbiban jelesen a Károlié, épen nem felelnek meg ennek az eszmének.

És önök mégis úgy belé vannak hevülve a természettel ellenkező ama virágházi ápolásba, hogy azt tartják értetlennek, balgának, vagy a haladás, mivelődés szántsándékos nyügének, csaknem árulónak, a ki az önök eljárása helytelen voltát meri feszegetni. Azt hiszik, hogy még nagylelkűen bánnak vele, ha ignorálják hasztalan figyeltetéseit, lenézik tehetetlen erőlködéseit, fitymálják kéretlen, elavult, czopos tanácsát. Ime több 20 esztendejénél, hogy kiáltó szó vagyok a pusztában. Ennyi ideje, hogy untalan variálok azt az egy themát: hogy minden nyelvnek és így a miénknek is — még pedig mily szép mértékű adományban — megvan eltéveszthetlen, elvitázhatatlan, állandó jellemvonásokhoz kapcsolott, velök élőhaló egyénisége, a melyen a legkisebb sértés is sorvasztással fenyegető sebet ejt; a melyről el lehet mondani, hogy „valaki felbont egyet a legkisebbik parancsolatok közül, legkisebbnek mondatik“¹⁾ a higgadt és józan gondolkozásnak tanácsában. Hogy nyelvünk arra a sorsra jut ma-holnap a mire egy nagy ur tiszta goth-izlésű kastélya, a melyből izléstelen birtokosa minden éven lerontatva egy-egy darabot, mást-mást rakata helyébe, hol római, hol görög, hol renaissance, hol Vignola, hol Bernini, és ki tudja, még hány modorban, a míg végre egy időmtalan tömeg lett belőle, a melynek szabályát vagy inkább sza-

¹⁾ Mát. Év. V. 19.

bálytalanságát egy Henszlman se tudná kibonyolítani chaosából.

Ama roppant hőskölteménynek a *Rámájánának* van egy episode-ja ¹⁾; hadd mondjam el röviden, *Trisanku* Ajodhja királyának egykor eszébe jut, hogy ő eleve-
nen szeretne eljutni Indralókába vagy is az égbe, az istenek hajlékába. Elmegy a főpapjához *Vasisthához*, és követeli tőle, hogy intézze el a kellő innepélyes áldozatot, a mely eszközölje kívánsága teljesülését. „Szó sincs róla“ feleli szárazon a brahman. Aztán emennek száz fiához folyamodik, a kik hasonlókép elutasítván, patvarkodni kezd, a mire a száz fiu megátkozza, és *csandálává* ²⁾ változtatja. *Trisanku* ezzel se csügged, flectere si nequeo superos, Acheronta movebo, mondja — az igaz, *Trisanku* nem tudott latinul ³⁾, de sanszkrtul meg az olvasó nem tud, és

¹⁾ Magyarul neveztem volna, hogy kegyelmet nyerek a puristák szeme előtt; de az Akadémia szótárában csak azt leltem reá: *mellék kereskedés*. Német magyar szótárom pedig más nincs.

²⁾ A ki előtt nem ismeretes ez a szó, olvassa *páridának*. De ez meg a sanszkrt irodalomban ismeretlen.

³⁾ Az az, hogy ebben se vagyok már egészen bizonyos, a mióta egy tudós német philologus tüzetes munkát írt e kérdés fejtegetésére: „*Sprachen die alten Römer griechisch oder sanskritisch?*“ És azt határozza el benne, hogy

nem idézhetem az eredeti slókat — elég az hogy ő bizony *Visvámitrához* megy panaszzára, a ki *Vasisthával* a legmérgeesebb harcban van a brahmani méltóság felett. Ez, csak azért is, hogy halálos ellenségén boszút ejtsen, legott megteszi a szükséges szertartást, és az áldozat füstjében felküldi *Trisankut* az égbe. Az istenek a kéretlen, váratlan vendéggel kurtán bánnak és nyakra före lebuktatják. De ott van ám *Visvámitra* is, és nem hagyja a földre érkezni. És *Trisanku* maig is ott lebeg egy déli csillag képiben fejjel aláfelé a levegőben.

Ha azon az uton hajtják önök, a melyen megindították, így fog nemsokára lebegni a miveltnék nevezett magyar irodalmi nyelv is a magyar és nem magyar között.

Részletes kimutatása ez állításomnak és annak, hogy mikép okozták ezt az állapotot a fordítások, hadd maradjon a III-ik szakaszra. Addig tán kifujják önök ellenem méltán gerjedt haragjokat, mint a martiusi közelebbi fergeteg, a melyet Balla Károly — nem jövendölt meg.

BRASSAI.

görögül, még pedig aeoliai dialectuson beszéltek. „Egy szép reggel“ mi is arra fogunk felébredni, hogy nem magyarul, hanem vogulul beszélünk.

BELIRODALOM.

ATALA KÖLTEMÉNYEI. Pest. 1861.

Nem vagyok feltétlen barátja azon elméletnek, mely a gyöngéd nőt az irodalom teréről leszorítja s semmi feltétel alatt nem akarja engedni, hogy Parnassz koszorúi után nyuljon. Nem kísértem gunynyal az érző leányka első, önkénytelen dalkísérleteit, sem megrovással az asszony szellemnyilatkozatát, midőn életének egy kiegészítő részletévé tette azt, hogy eszméit, tapasztalásait a figyelmes papírral közölje. Sőt inkább Berzsenyivel tartok, ki Dukai Takács Judithoz írt szép episztoláját így kezdi:

„Hogy a szeliden érző szép nemet
Letiltva minden főbb pályáiról,
Guzsalyra, türe kárhóztatni szokta
A férfitörvény, valjon jól van-e?
Igen, ha az csak úgy tekintetik,
Mint ösztöninknek szenvedő edénye
S nyers kényeinknek játszó eszköze.“

Hogy a lángész, minő Sand George, Currer Bell, minden elmélet daczára utat tör magának, hogy a határozott tehetség és tanulmány, mint Palzownő, Flygaré Karlén, miss Somerville — nem fogja magát csupa férfi szeszély által elhallgattatni — úgy hiszem magában is világos, s az ily kiváló szellemeknél csakugyan el van vesztegetve a szigoru tiltó rendelet minden korholása. Kikre lesz tehát hatással, ama hideg elmélet? A merőben tehetségtelenre, — s ez nyereség volna nálunk, hol — fájdalom — egy idő óta iskolás leánykák sületlen kísérletei kezdik egykét hivatott írónők művei mellett a nagyobb tért elfoglalni; de gyakran a tehetségtelenség van a legtöbb önbizakodottsággal, vagy önvakitással párosulva; — és a szelid, benyomások iránt fogékony kedélyre, mely megriad — mint a nyájas szóhoz szokott galamb, ha egyszer ostorecsattogást hall. És vajon e szelid, mély kedély nem nyilatkoztatta volna-e ki dalaiban a nő szív egy oly rejtett mélyedését,

melyet — mint a tenger alatti szigeteket, ha erősza-
kos vulkán ki nem emeli — soha fel nem fedez-
tünk volna? Vajon nem zendült volna-e hurrain
oly hang, minőt még nem hallottunk? nem nyílt
volna-e oly virág, mely ha kitünő szépség ál-
tal nem is, de ismeretlensége által kedvesen
lepne meg?

Azon aggodalom sem bánt, hogy e szelid lel-
kek irodalmi működése által a házi élet fogna
veszteni: mert a mennyi időt a tütől vagy főző
kanáltól elvesznek, annál sokkal többet fognak ér-
zésben, kedélyben, szeretetben nyerni, s azon benső-
ség, mit a költészet táplál és növel, bő kárpót-
lást fog a kevés elvonultságért nyújtani.

A nők iróságának is az a határa és törvénye,
mi a férfiakénak: írják csak saját élményeiket s
érzéseiket, s ne menjenek túl hivatásuk, eszmekö-
rük s élettapasztalásaik határán. Nemére való te-
kintet nélkül meg kell rónunk a valótlán ürben, a
csinált eszmevilágban barangoló író; s viszont ne-
mére való tekintet nélkül adózunk elismeréssel neki,
ha azt, mit valódián érzett, szépen írja le; ha szíve
redőibe a költészet fátyolán át enged pillatanunk,
ha élményeit s tapasztalásait műformákba öltöz-
tetve nemesen állítja elénk. A lángésznek semmi
kritika nem fog ösvényt szabni elé, ő maga te-
remti a törvényt s szabja ki röpte utját; de meg-
mondhatjuk, hogy nőiróinktól általában mit vá-
runk. A kedély közvetlen nyilatkozatainak azon
friseségét keressük dalaikban, mit a legszorgal-
masban észlelő férfi sem adhatna oly egyszerűen
és tisztán vissza, mert objectiv festés idegen ke-
délyvilágról soha sem versenyezhet az érzés ere-
deti forrásból ömlő subjectiv nyilatkozataival. A
leány első szívdobbanását, mit ő különben is rej-
teni igyekszik, — a feldult női szív belső elvérzé-
sét, az anya szelid gyönyörét, naiv lelkesülését —
s annyi nemes és magas érzést, miről mi csak sejte-
lemmel birhatunk, mit ők átéreztek, — mind ezt,
igaz valódiságukban, csak nőiróinktól várhatjuk.
S ha e téren maradnak, ha oly kevéssé keresnek
világrendítő eszméket ők, mint írásaikban mi, —
lapjaikat nem egy köny nedvesítendő szemekből,
nem egy mosoly üdvözlendi ajkainkról.

A kezünk alatti füzet érdeme az, hogy író-
nője felismerte hivatását s belül maradt annak kö-
rén. „Atala költeményei“ önmagában is kedves jelen-
ség, dalai közt nem egy van, mely — eredetét nem
kérdve is — figyelmet s teljes elismerést érdemel,
— de a mi méltánylatunkat legfőképp igényli: va-
lódisága. Nemes érzelmeit, mint tükörben, vonás-
ról vonásra látjuk dalaiban; s szíve minden moz-
dulása, hangot nyervén, magát álarczoskodás nél-
kül árulja el. Valami közvetlenség van e dalokban,
melynek ártatlan bája megragad s senkinek sem
jut eszébe a külforma szigorú követelésével lépni
fel oly érzelemnyilatkozatok ellenében, melyeknek
benső harmoniája önkénytelenül kereste a vers-
alakot, több igénynyel az őszinteségre mint a mű-
vészetre. Őszinteségén épen nem üt csorbát, hogy

dalai forrásának (1 lap) a természetet vallja, ho-
lott nézetünk szerint dalai forrása egészen csak
szíve; mert ő ez ártatlan vétséget öntudatlan kö-
veti el önmaga ellen. S e tiszta alanyiség épen
nem szolgál hátrányára, — a költészet azon nemé-
ben, hol Atala forog, semmi sem oly ohajtandó,
mint az érzések minél nagyobb közvetlensége. Mi
nem kérjük tőle Horáciz higgadt életnézeteit, By-
ron mély meghasonlását, mely sok philosophiánál
magasabb, sem Hugo emelkedett világszemléletét,
sem Shakspeare mindent megfejtő életismereteit;
mi — reá figyelvén, csak azt kérjük: mondja el,
mit érez a virág és pillangó láttára, mit érez mi-
dön a tavasz hervadását s kedvese hűtlenségét
látja, mit érez ha karján férjét, vagy ölében kis
leánykáját tartja? S ha ezt nem tartózkodik elöt-
tünk őszintén, s oly nemesen, mint átérzé, el is
mondani — eleget tett nekünk s köszönetet érde-
mel tőlünk.

Forgassuk végig Atala könyvét s im épen ily
kérdéseinkre találunk lapjain feleletet.

Innen kell magyaroznunk, hogy midőn a ter-
mészetből veszi megindulását, nem mint kívülről
szemléllő tűnik fel előttünk, hanem mintegy, beköl-
tözik annak szívébe s önmagát annak egy részévé
tevé, saját lelkéből írja, mit a természetről ír. A
„Vihar előtt“ (19 lap) czimű költeményben azt vél-
nök, hogy a virágok közül egyik szólalt meg, hogy
oly jól ismeri sohajaikat s oly önkénytelen testvéri
részvételt mondja:

a virág is remél szegényt!

Szintoly bizalmas barátságot s rokonérzést
árul el a „Tavaszhoz“ (24 l.) melynél szebbeket
és meglepőbbeket eleget olvashattunk, de őszin-
tőbbet és testvériesbet e nyájas tündérhez alig;
mig „Az ő sirján“ — a tárgyhoz képest nagyobb
indulattal, de nem kevesebb valódisággal s
minden tulzás nélkül szól a természethez, mint-
egy előre bizonyos levén annak részvétéről.
Az „Őszi rózsában“ (43) ismét magát véljük bú-
ban lankadozni, de e költői átköltözés tetőpontját
„A hervadó rózsához“ czimű költeményben éri el,
mely annyira magán hordja a közvetlen érzés bé-
lyegét, hogy olvasván, lehetlen meghatározunk,
a szegény virágot vagy a költőt látjuk-e szenved-
ni, melázni magunk előtt? Egyszerűsége mellett
szebbet e nemben alig tudnánk idézni egyhamar,
mint e három versszakot:

Neked is bimbó korodban
Sok szép reményed vala
S aztán tégedet is, nemde —
Minden remény megcsala?

Nemde, mennyi vihar és vész
Dúl e szegény életen!
És a tavasz milyen rövid,
S a lepke mily hűtelen!

Szegény virág, hátha tudnád
Az én szívem keservét!
Szegény virág, hátha még az
Embereket ismernéd.

Előbb mily bensőséggel, mintha saját vesztését és csalódásait festené — szól a lepke hűtlenségéről; s végül, mily valódi gyöngédség van a vigasztalásban: hátha még az embereket ismernéd! Egy kis dal: „Midőn azt mondád . . .“ (76 l.) szében s költőibben magyarázza ki a tél jégvirágát sok hosszú, kifacsart eszű regénél; míg a „Lelkem néha“ kezdetű (102) egyszerű képpel festi a költő viszonyát a természethez s a kettős forrást, melyből az ihletet meríti.

A mily bensőségteljesek a természetből vett költemények, ép oly igazak Atala azon érzései, melyekkel szerelmi dalaiban találkozunk. Nem bír ugyan a szerelem hangjainak azon gazdag változatosságával, minőt e mindent beölelő szenvedély nagy dalnokainál találunk, kik szavak hatalmával égből pokolra sujtanak s a mélység és magasság között szállnak velünk; sőt Atalánál ez érzést változatban még szegényebbnek találjuk, mint a köznap szerelmi költők legtöbbszörénél. E feltűnő szegénység a hangban akkor lesz megmagyarázhatóvá, ha költőnk érzéseit valódiság szempontjából vetjük mérlegre; látni fogjuk, hogy ő soha sem keres, öncsigázva, hamis érzelmeket; nem hajhász a hang vagy fordulatok ujdonságában hástást; sőt — zenetani kifejezéssel élve — *át sem írja* érzéseit más hangszerre, mint a melyen születtek. Köszönettel tartozunk egyformaságáért, mert ez őszinte valódiságának biztosítéka; s bár Moore, Petőfi vagy Heine nagy gazdagságát egészen nélkülözniük kell ez egyszerű lant dallamaiban, inkább megnyugszunk e nélkülözésen, mint sem erőltetett hangok által legyünk kellemetlenül érintve. Atala egy szép dalban (27 l.) elmondja, hogy nem hiúságból s nem dicsőségért dalol, s e nyilatkozatra őszinteségében szívesen megbizunk, mert minden sora bizonyítja azt. Szerelmi dalai bizonyítják ezt leginkább. Oly igénytelenek azok, mint a legbizalmas nyilatkozat a kert fái közt vagy az illatos virágágy mellett; példák lehetnek a „Kérdés“ (30) „Férjemhez“ (56.) „Mi ez, mit szívemben érzek?“ (61). „Vigasztalás“ (75). De koronája az e neműeknek az „Azt kérdik . . .“ kezdetű (69), mely a szerelem azon nagy titkát fejti meg szépen és igazán, hogy az önzéstelen szerető nem azt szereti a ki vele, hanem a kivel ő tesz jót szerelme által; s ha tapasztalásból mondhatjuk, hogy ily szerelem nem a férfiak, hanem az asszonyok sajátja, — ez egy dalért is bocsánat és köszönet Atalának, hogy „a férfítörvény“ ellenére verseket írt! — E szerelem, mely még a „Szemrehányás“ban (96 l.) is oly szelid s inkább panaszos mint szemrehányó, egyszer lép ki csöndes medréből a „Nem az fáj“ (83) című költeményben, hol a hűtlen s szerelmére méltatlan ellen egyenes váddal lép s pedig oly határozottan, keményen, mint gyöngédségétől várni sem lehetett; de a mi e költeményben különös az a minden negély (affectatio) és túlzás nélküli egyszerű nemesség, mely azt — valódiság tekintetében is, a

gyűjtemény egyik legjeles darabjává teszi; a patosz benne igaz és nemes, de rajta nem csak erőltetés — hanem tulfeszültség sem látszik, s ez szónokló irodalmunkban — legalább is ritkaság.

Mint hogy épen e dicséretes oldalt említjük, kell szólnunk Atala hazafias, vagy inkább honleányi költeményeiről. Igazán, itt nem hazafi — hanem honleány szól; nem általános nagy érzelmek áradoznak, hanem egy szerény s szerető egyéniség rebeği, félve, gyermeki áhítatát a legszentebbhez, mit e földön ismer s isten után imád. A „Felköszöntés“ — (116) Atala honszerelmét egész egyszerűségében jellemzi s kimerítőleg festi; és akár lelkesülését, melyben semmi csinált, — akár eszméit, melyekben semmi nőietlen, — akár szerénységét, melyben semmi tettetés nincs, tekintjük: azt kell mondanunk, hogy bár a haza szerelme, általánosságában inkább férfias érzemény: e költeményt férfi nem írhatta volna, ez csak nőtől származhatott. Az egyéniség dicsérete s a nőiség jogosultsága legyen ebben kimondva. A „Nagy-czeni sirt“ (112.) kedélyessége, a „Miért kételkednénk?“ címűt (124) emelkedettsége ajánlja.

De Atala szellemének egy oldalát, vagy inkább szívének egy hurját még érintetlen hagytam, hogy a mi legszebb, legédesebb, utoljára maradjon. Költőnk anyja. S az érzés, melylyel gyermekét szereti, úgy látszik mélyebb, melegebb minden másnál, legalább két legszebb költeménye azt hajlandó elhítenni velünk. Valódiságának, úgy hiszem, kellő elismerésével adóztam eddig is, — de sehol ez elismerést annyira nem érdemli, mint az „Ilonka“ (17.) s „Kis leányomhoz“ (46) című két dalban. Ha ezt a két dalt egészen ide irnám, e lapok olvasóitól csak köszönetet várhatnék; de utasítom őket a füzetkőre, mert csak ott, a többi közt van legjobb helyök, mint a kis Ilonkának anyja kebelén s virági közt. Részemről naivabb és képes beszéd volta mellett is valódibb valamit képzelnem sem tudok e két dalnál, s ha nem örülnék nekik oly nagyon, irigyelném őket Atalától.

Nem bírálatot, alig mindenoldalú ismertetést akartam írni Atala költeményeiről, — csak benyomásaimról akarék számot adni s figyelmeztetni reá azokat, kiknek figyelmét legujabb irodalmunk e kedves jelensége még netalan elkerülte volna. S mert ez igénytelen cizkcecske a bírálat nevére számot sem tart, jó lelkiismerettel (s nem csak udvariasságból) mellőzhetem benne a füzetke árnyoldalait. Szándékosan, s úgy hiszem méltányosan is, hallgatok a külforma, rimelés és rhythmus gyöngéiről; egyes gyöngébb darabokat sem itélek szigorúan meg, bár egy két helyt sajnosan jegyzék keresett képet s valótlán hasonlatot föl; mi másnál tán föl nem tünt volna annyira, mint Atala őszinte s igaz hangjai közt.

Ha költőnk helyét kellene irodalmunkban kimutatnom: mindenek előtt be kellene vallanom, hogy Atala lantja igen kevés húrú hangszer, s rajta sem a nagyon mély sem a nagyon magas hang

számára nincs accord; és ezért a mi — rendesen elég sokoldalú — költőink dusabbjai közt helyet nem foglalhat. De mert azon kevés hang, melylyel rendelkezik, tiszta és kedves, mint egyetlen üveg-harang csengése: a kedélyesben és gyermetegben gyönyörködők szívesen fogják, csendes óráik szenvedélytelen hangulatában, forgatni lapjait. Tulajdonkép nem is írónk, hanem csak írónk közt kell számára helyet keresnünk. Fannit a szenvedély

mélységében nem éri el, de az érzés kifejezésének közvetlenségében hasonló hozzá; Iduna inkább szenvedett s azért érzése mélyebb és meghatóbb, hangja tisztább, — kifejezése választékosabb; Flóra többet gondolkozott s azért eszméje több, hangulata változatosabb; de Atalát e kettő közt méltó hely illeti: Idunát elevenségben, Flórát közvetlenségben felülmulja.

SZÁSZ KÁROLY.

ESTI ÓRÁK. Beszélyek. Irta Rózsaági Antal. Szerző sajátja. Pest. Emich G. 1861. Egy kötetben. (Vége.)

A harmadik beszély czime: „A polgár leány.” A legnagyobb családi forradalmak és catastrophák mennek itt véghez. — Sok esemény, semmi fejlesztés, s újra határozatlanul vázolt alakok, kiknek beszélgetésben semmi drámai, tetteikben kevés indokoltóság. A kereskedő egyetlen leányát becsületes és szorgalmas segédéhez akarja adni, a kereskedőné egy fiatal földesurhoz, mert neki rang kell és be akar jutni a társadalom felsőbb osztályába. A leány kaczer és ingatag, ámbár a földesurhoz hajlik. Van elem e leányban, melynél fogva érdekesen lehet vala rajzolni és fő cselekvő személylyé tenni; de e helyett mások cselekszenek, és pedig mily hallatlanul. Az anya, hogy megbuktassa a kereskedő legényt, meglopja férje pénztárát s a lopott aranyokat a legény szobájába rejti el. A legény tolvajnak bizonyulván be, a kereskedő nem adhatja hozzá leányát, s el kell bocsátnia szolgálatából is. Nagyon meglepi az olvasót az anya ily tette; mert addig semmi jelét sem adta erkölcsi elvetemedettségének. Szerző nem veszteget rá szót, hogy az anya e tettét megfejtse; még csak le sem írja, mint ment véghez a csíny. Nehezebb is lett volna nyomról nyomra kísérni a jó anyát, miként gyújtja meg éjjel a gyertyát, miként megy a boltba stb., mint utólagosan sejtetni, hogy az anya követett el ily hihetlenséget. A földesur elveszi a leányt, elvesztegeti minden vagyonát kártyán és korhely czimborák között. Utoljára neje ékszerait veszi el erővel. A nő apja, a tönkre juttatott kereskedő, utána megy éjjel a rendőrökkel. A vő egyik pisztolylyal akarátja ellen apósát lövi meg, a másikkal aztán magát. Mindezek oly szárazon és egyszerűen adatnak elő, hogy épen nem tragicus, hanem meztelen botrányos esetek. Semmivel sincs szívrhatóbban előadva a vég kiengesztelődés, mely igen kalandos és rendkívüli. A volt boltos legény Kaliforniába ment, s évek mulva mint gazdag ember tér vissza. A végső inségre jutott kereskedő leányt most nagylelkűen nőül veszi, a nélkül, hogy sokat kérdezősködnék, vajon ez szerette-e valaha, s szereti-e most. — Könnyű

beszélyt írni, ha az csak a rendkívüli események összefűzésében áll és a személyek minden lehetőre és lehetetlenre képesek!

Legkielégítőbb a negyedik és utolsó beszély, melynek czime: „Branyiszkói emlék.” A viszonyok és emberek elejente sokkal természetes színben állanak előttünk, mint az előbbi három beszélyben. Az apa 1848-ban és 49-ben, midőn a mese lefoly, magyar létére a forradalom ellensége. Leánya ellenkező politikai hitet vall, szerelmesével és kőrőjével együtt, ki honvédnek akar beállni. Az apa odaigéri leányát a fiatal kőrőnek, oly feltétel alatt, ha rögtön elveszi és nem megy a magyar táborba szolgálni. E feltételt sem az ifju el nem fogadja sem a leány. Azon jelenet, melyben a vita foly, legjobb része ezen egész kötetnek. Szemünk láttára és érdekesen fejlődik egy tárgy, melyben a személyek egész lélekkel vesznek részt. Csak az a kár, hogy szerző itt sem tudott azon tárgyilagosságra emelkedni, hogy valóban drámaivá tegye a jelenetet. A leány, a mint fellép és beszélni kezd, egész nőiségben áll előttünk; — de hova tovább mindinkább ügyvédies hangba megy át, úgy hogy a hazaszeretet rovására elveszti minden nőiségét. Az ő beszéde és az ifjué csaknem egy húron pendül, sőt a leány még túl tesz a buzgolkodásban, úgy hogy azt sem tudjuk már, honfi-e, vagy honleány. Mindig valami tettetés és erőltetés szinét viseli magán az ily tulzás, — és keservesen tapasztaltuk az életben is, hogy azon nők egy részénél, kik 48-ban mindenáron fel akartak tűnni buzgóságuk által, későbbi életök szinleltnek bizonyítá be phrasisos szavaikat és kirívó magokviselését. A nőiséget költőnek meg kell tartatni, még akkor is, ha politikáló nőt akar egészen érdemessé tenni részvétünkre; — s minden nagyszavu tulzás a kifejezésben gyanussá teszi az érzelem őszinteségét. — A fenn nevezett jelenetben sem mutat szerző képességet a szabatos alakításra; — de maga a viszony természetesebb, helyesebben van gondolva és az egész elhihetőbb. Az egész beszélynek, mint e jelenetnek is, inkább negatív érdemei vannak. Szerző előadása nem oly dagályos, kerülí az üres, ábrándos képeket és a reflexiókat. Csak az a kár, hogy a csatatervek részletes előadása nemsokára elborítja az egész művet, hogy a

nagy füstben és zajban alig vehetjük ki a beszély hőseinek alakját, s elvesztjük a mese fonalát. Homályban marad, mi lett az apából, s csak később tűnik ki, mily nagy mulasztást követett el szerző a beszély elején, a hol úgy foly minden, mintha a leánynak nem volna anyja, ezt csak később nagy meglepetésünkre tudjuk meg. Szerző nem gondolta ki tisztán e beszélyt sem. Nemcsak homályosan mutat fel sok körülményt, hanem a mese egész menete igen zavaros és rendetlen. S. F.

T Á R C Z A.

RÉGI KESERV, ÚJ GYÁSZ.

Halnak, halnak,
Egyre halnak.
Színe, lángja a magyarnak.
Itt is egy név,
Ott is egy név.
Hányat elvisz minden egy év.

S a ki még él,
Minden névnél
Összerezzen búsan, árván :
Mint a néma
Lomblevél, ha
Egy-egy társa hull le sárgán.

Arany János.

KATONA JÓZSEF

szobrának leleplezésére. (Kecskeméten máj. 20-k.)

Nem ez, nem ez lesz néki szobra,
Mit érczbül öntö a művész!
Min a koszoru lenge fódra
Egy őszt ha ér, azzal kivész;
A lombot szél letépi róla,
S sivány homok mit rája hord,
S havas eső, mintegy gunyolva,
Csapdossa majd szegény szobort.

Így tán megáll egy század évig,
Ha megkiméli harc s vihar;
Ha hú kezek őrizve védik,
Mig négy-öt nemzedék kihál.
De míg daczolhat az idővel
— Melynek szolgája az anyag? —
Majd a szobor roskadva dől el,
Hol őrizői porlanak . . .

Ne ily emléket Katonának!
Reá ne ilyen koszorút!
Neki önkezei fonának
Dicsőbb fizért, örök korút!
Magának Ő állíta szobrot,
Mit sors s idő meg nem emészt, —
S ha majd körül — minden leomlott,
Az áll, s mosolygja még a vést!

Ne panaszkod : hogy sirja puszta,
Hogy elfeledte őt e kor;
S az ősz minden lombot lefoszta,
Tavasz nem lelt azt, jöttkor.
Ne panaszkod : hogy háladatlan
Hozzá, a melynek élt, a hon;
S azért állt dombja elhagyottan,
Emléktelenül, parlagon.

Neki arra szüksége nem volt,
Hogy megjelöljék sirlakát.
— Avagy jelöld meg fenn, a mennybolt
Örök világu csillagát!
Sőt szemedet hiába húnnyod,
Rád süit, fölnyitja azt a láng.
Igy lángol — hol Katona szúnyad —
Lelkének fénysugára, *Bánk!* --

Mint isten a magyart teremté,
Ő Bánkot ugy festette le.
Szívét, nézd, mint szakítja ketté :
Nőé, honé, egy-egy fele.
És hú szerelmén kint ha váltott
S fölötte vér és láng csap át :
Erős meggyőzni sorsot, átkot,
Erős meggyőzni önmagát!

A mit dühöngve mond Peturbán,
 Az ő szívének átka az!
 Hogy karja kötve, kardja csorbán,
 S hazáján nem segít panasz!
 Szegény öreg Tiborcz keserve —
 Övé az is, jól érti ő!
 — Köny s veriték, vérrel keverve . . .
 Oh rosz napok, oh gyász idő!

De nem jön-é az árnyhoz is fény?
 Nem érzed? — enyhe nyári lég, —
 Bokorban, — holdas, fényes estén,
 Hogy dallanak a fülmilék . . .
 Az a szelid, szép, hű Melinda —
 Oly tiszta — s oly boldogtalan!
 Letépvé, mint a gyöngö inda,
 És porral undokítva van!

Nagy alakok; dicsők s setétek,
 Mint történelmed, oh hazám!
 — A szűz erény nyomán a vétek,
 Bitor bűn a hűk igazán;
 A hermelin palást s a vérfolt,
 A hős és mártirhomloka! . . .
 S mind — a mi fényes vagy setét volt:
 Ő abból *egy*et alkota!

Ez lessz az ő emléke, ez lesz,
 Mit sors s idő el nem sodor!
 Oh, milyen törpe volna ehhez
 A legmagasb, legszebb lobor!
 De még is, még is! mit a hála
 E sirra tesz: hadd álljon itt:
 Legalább róla megtalálja
 Bánk lelke, hűve hamvait!

Nem fog bolyongni, mint bolyonga
 Sokáig, néma éjjelen.
 Sátrát az éj ha összevonta,
 E sir fölött Bánk megjelent.
 Körülről lesznek gyűlve mind a
 Kik véle voltak: hűk s nagyok;
 Petur, Tiborcz, Mikhál s Melinda
 Bús árnyain holdfény ragyog . . .

S a míg mi fekszünk ágyainkon,
 Némán, álmod sem látva tán, —
 Vagy majd, ha rejt a néma sirhon, —
 S majd, század s század év után:
 Elásott kincs gyanánt kigyulva,
 Fölkelnék éj felére itt,
 S nagy árnyak játszszák újra s újra
 Bánkbánnak jelenéseit! . . .

SZÁSZ KÁROLY.

A MEGÁTKOZOTT LEÁNY.

(Történeti beszély a Rákóczy forradalom végnapjaiból.)

(Folytatás.)

Péter valóban fáradt volt s pihenni kívánkozott. De mielőtt lefekünnék, öreg huszárjának utasításul adta, hogy a kerten észrevétlenül lopózzék ki s hat legényt állítson fel épen a kerítés mellé; maga pedig készen legyen a legkisebb zajra azokkal együtt a baj helyén teremni.

Mert azon gyanuról még mind nem tudott lemondani, hogy Dimitru és társainak valami egérútjoknak kell lenni, melynek egyik vége a Dimitru házában, másik pedig valami igen elfedett helyen lesz.

Miután ezen intézkedéseket megtette, gyertyáját eloltá és öltözetében ágyára dőlt, még mind azon reményben, hogy Irénétől legalább valami jel által hirt veend.

De eltelt egy óra s még semmi nesz. Végre a buzgóság várakozása közben elnyomta.

* * *

Nehéz és mély álmából egy átható kiáltás ébresztette fel, s a mint szemeit felnyitá, a besütő holdfénynél, Dimitrut látta maga előtt állni, kivont karddal, és leányával küzdve, ki atyja jobbát feltartja s kétségbeesetten kiáltja kedvese nevét.

Rögtön felugrott s a képéből kikelt Dimitrura rohant, kinek athléta karját Irénc csak teste egész súlyával reáakaszkodva tudta ez ideig feltartani.

— Átkozott, fajtalan leány te! — kiált a rácz tajtékozó ajkakkal — hát csakugyan összeszövetkeztél e halványképű zsvány-nyal atyád élete ellen? De így van jól; meghaltok legalább mindketten! . . .

De ekkor már Péter edzett karja a kardot tartó jobbot az ágygyal szemben fekvő falhoz feszíté s jobbával ellenét torkon ragadta.

— Kegyelem! kegyelem! — kiált most kétségbeesetten a leány — Gondold meg,

hogy ő atyám. A felfeszített Megváltóra kérlek, béküljetek ki; egyiteknek sem szabad meghalni!

E pillanatban bezuhant a külső ajtó s a lesre állított huszárok kivont karddal rohantak a szobába.

Bicskey kiáltott reájok, de már késő volt; az először belépőnek kardja már ott fészkelte a Dimitru mellében, s az elébb dühödten tájékozott rácz némán és halványan roskadt a földre.

Ugyan e perczen kívülről is vad zajongás hallatszott be. A falu vég házai lángra gyultak; a harangok kongottak s a tűz lángjánál itt-ott egymással tusakodó földnépét, vágató huszárokat és nehézkesen előcsörömpölő német vasasokat lehetett látni.

Néhány perc alatt iszonyu tusa keletkezett, melynek különösen a falu egyháztere lett színhelyévé.

Ez volt a hely, hova vész idején Bicskey huszárainak csoportosulniok kellett.

Nehéz tusa s néhány hü bajtárs élete árán, melyek egyébiránt háromszoros áron voltak eladva, sikerült a kis csapatnak a minden oldalról elötologó ellenség között magának utat vágni s Csongrádra az ellenség előnyomulásának hírét megvinni.

De a faluban még most sem szüntek meg a rettentő éj borzalmai.

A szomszéd szomszédját ölte; a magyar lakosok házai lángban állottak s nőnek gyermeknek nem volt kegyelem. Az érkező vitézek segédkezeket nyújtottak e szép munkához, míg végre a parancsnok gróf Péterffy, egy hirneves magyar család Rákóczy ellenes ivadéka — megérkezett s parancsot adott a mészárlás megszüntetésére.

Csupán Dimitru házában volt halotti csend.

Iréne épen azon ágyra fektette haldokló atyját, melyről kedvese kelt volt fel.

Aztán az ágy elébe térdelt, s miután atyja sebének elkötötte, csendesesen zokogott.

Egy óra véget vetett minden szép álmának. Itt haldokló atyja, kinek halálát közvetve maga idézte elő, s kívül üvöltő ellenség, mely kedvesét halálra keresi!

A haldokló felnyitá szemeit s mereven tekintett zokogó leányára.

Iréne kétségbeesetten kapott atyja kezei

után, s csókokkal halmozva azt, könyörögve kiáltá :

— Oh bocsáss meg, bocsáss meg nekem atyám. Áldd, oh áldd meg az árvát, ki nálad nélkül egyedül marad e földön!

— Légy átkozott! — hörgé a halott, kezeit leányáéból egy görcsös rángással kiszakítva, s a jövő pillanatban megszünt élni. Iréne ájultan borult az élettelen hullára.

II.

Heiszter előörsei gróf Péterffy vezérlete alatt behelyezkedtek a Bicskey huszárai által elhagyott faluba.

A hadi működések ugy kívánták, hogy ezen állomásában hosszabb ideig maradjon mindkét sereg. Különösen Heiszter táborának nagy szüksége volt pár heti nyugalomra, mert a tél daczára eddigelő többnyire szabad ég alatt tanyázó katonái között a Törökországból átszivárgott ragály gyorsan szedte az áldozatokat; a biztosabb állomásokban levő és rendes ellátásu magyar tábor pedig mindezeidig megkimélte.

Gróf Péterffy is igen örült e szükségességnek nem annyira önmaga, mint leánya Gábríela végett, ki anyja halála óta egy óráig sem maradt el atyjától, s nem irtózva a hadfolytatás kényelmetlenségei és veszélyeitől, őt ide is elkísérte.

Gábríela szép és gyöngéd testalkatu, de valódi amazon nevelésű és jellemű hölgy volt.

Ki őt bizalmas körben, atyja vállaira hajolva s azt gyermeki hízélgéseivel elhalmozva látta; ki e finoman nemes vonásokon, átlátszó bőrű arczon elmerengett, melyet picziny, de családja általánosan ismert jellege szerint erős hajlásu orra s fényesfekete, gazdag s mégis csak lehelletszerűen homlokára előhulló fürtei oly igézővé tevének: nem tudta volna elhinni, hogy azon büszke és kemény tekintetű amazon, ki egy trombita szóra biztosan vezetett paripán ugratott atyja oldala mellé, s a sereg első tiszteitől hozzá intézett hízélgő szavakra szánó és kicsinylő mosolyánál nincs egyéb, — az elébb leirottal egy személy volna.

Pedig ugy volt. A tizenhat éves Gábríela két személy volt egy alakban: az önfeláldozó, szerető gyermek atyja sátorában vagy

hadi szállásán, s a gögös amazon harci paripáján.

Szívét még nem lepte meg más gyöngéd érzelm, mint melyet hozzá végetlenül ragaszkodó atyja iránt érzett, s ez volt az egyetlen nőies vonás jellemében, melyért magának szemrehányást nem tett volna.

De midőn magát paripája hátán érezte s bátorság, ügyesség és vakító szépségben magát minden más földi lény felett képzelte, — ő a kinek mindenki tömjénezett s ki maga egyen kívül senkit sem tanult tisztelni és szeretni, nem csoda, ha a meghunyászkodókat utálta s lelke egész hidegségével megvetette.

Az ősz Péterffy grófnak tetszett az, hogy leánya, a hercegi származásu ifjaktól a nemes lovagokig, mindenkit visszautasít. Leányát fiatalnak tartá még arra, hogy érzelmei keljenek, s magasbra látott vele, hogy sem valami „esztelen érzélgésnek“ — mint mondá — áldozatul vesse.

Szóval Gábriéla angyalnak volt nevelve atyja — démonnak az egész világ irányában.

Péterffy, ki leányát szemfényeként őrzé, jelen állásában is gondoskodott, hogy annak szokásos kedvteléseit betöltse.

Ezek ugyis mindolyanok voltak, melyeket táborban is könnyű volt létesítenie.

Egy kis szobácska, az övén belül, melynek az atyja szobájába vezetön kívül semmi más kijárással nem volt szabad birnia s melynek küszöbét, egyetlen hü nőcselédjét a kis Erzsit kivéve, senkinek sem volt szabad átlépni soha, — ebben egyetlen medvebőrrel terített bársony vánkосу ág, tették egész kényelmét; de naponként két három kifárasztandó paripának s kíséretül egy csapat öreg magyar huszárnak mindig készen kellett állnia.

Estéknként aztán diadallal beszélt el atyjának azon hős tetteket, melyek által férfi kíséretét megszégyenítette, s melyek miatt élete nem egyszer volt kockára téve. Hogy ugratott át oly árkokat, melyeken keresztül őt követni, a legvénebb huszárnak sem volt kedve; miként ment egész az ellenség örséig; ügyes csellel hogy játszotta ki üldözőit, s több efféléket.

Atyja gyönyörrel hallgatta mindezt; csak néha jegyezte meg, miközben leányát atyai kedvteléssel simogató:

— Gondolja meg kicsinyem, hogy nekem csak egy Gábriélám van, s ha ezt elvesztem, senkim sem lesz többé e földön.

— Ne félj! — kiált büszkén a szép gyermek — én tudom ezt. De még nem akadt férfi ész, mely gróf Péterffy Gábriéláén kifogjon.

Aztán összevissza csókolta atyját s eltűnt szobájába, hol miután ágyán kényelembe tette magát, előállott a harmadik, még eddig nem említett lény: az ábrándozó, babonás gyermek, ki kedvtelve kiáltott reá szolgálójára:

— Mesélj!

Erzsi pedig nem várta e parancs ismétlését, — mi ugysem lett volna tanácsos — mert tudta, hogy ez az egyetlen szükség, mely őt minden egyebet nélkülözni tudó, pazar urnójéhez köti.

Ekkor aztán járták a királyfiakról és leányokról, hét és tizenkétfejű sárkányokról, legyőzhetetlen lovagokról, köszívü szüzekről való tündérregék.

Erzsike még éjfélkor is hasztalanul kérdé:

— Alszik kisasszony?

Mindig csak az volt reá a felelet:

— Nem. Csak mondd tovább!

Egy estve Erzsike a szokásos „Egyszer volt hol nem volt“ féle mesekezdet helyett így szólott:

— Jaj, kedves kisasszonyom! Hallottam ám én ma valamit!

— Ugyan mit? — kérdi mohó kíváncsisággal Gábriéla.

— Egy rút, rút és igen öreg rácz asszony volt itt. Tudja egy olyan száz esztendősen vén banya, mint a tegnapi mesében. S olyan csodálatosokat beszélt.

— Hallom.

— Hát lelkem, csak képzelje: azt mondta, hogy ha megfizetnék neki, megjövendőné a tenyereimből, hogy mikor megyek férjhez, ki lesz az uram; szöke-e vagy barna, vén-e vagy ifju, gazdag-e vagy szegény?

— És minőt jószolt neked?

— Semmilyen. Hisz tudja a kisasszony, hogy nekem nincsen pénzem. Azt mondtam neki, hogy jöjjön holnap, majd megemlítem a kisasszonynak.

— Jól mondtad. Majd meglátjuk, mit fog mondani nekem. És most kezdj egy mesét.

— De *egyebet* is mondott az még kisaszszony — monda Erzsí, az „*egyebet*“ erősen hangsúlyozva.

— Ugyan mit?

Hogy ha a nagyságos ur az ő tanácsát nem vetné meg, tudna ő olyan szert, a mivel hamarabb meg lehet győzni a kuruczokat, mint akármivel. És ezt bizonynyal állította. Tudákos asszony ám az nagyon; azt mondják a gazda cselédei, hogy az előtt ugyan semmi sem lehetetlen. Van annak száz bögréje is telve mindenféle szerekkel, mint a patikában.

— Csudálatos asszony lehet. Reggel, ha eljön egyenesen hozzám vezeted, — érted.

A leányka igent monda s hozzá fogott szokásos meséihez. De Gábriélának ez estve nem izlettek azok. Képelete folyvást a jóslatokon tévelygett, s töprengő merengésbe esett azon hitben, hogy holnap fel lesz fedezve előtte a jövőendő.

Gábriéla, mint kizárólag apja neveltje, ki viszont keveset törődött vallásos eszmékkel, merész képzeletinél fogva hajlott a babonára s egyáltalában minden hittani tárgyban eredeti, de gyermekes téveszméket követett, melyek származásukat az Erzsível való érintkezésből s annak meséiből vagy tündér regéiből vették.

Ez igen gyakori eset ott, hol hiányzik azon lény, ki folyvást a fejlődő gyermek körében lévén, lelkületének minden egyes tárgyban irányt adjon s a gyermeki szellemet minden egyes esetenél a helyes és helytelennek, a való és költöttnek, a képzelhető és igaznak egymástól megválasztására figyelmeztesse, — szóval, hol hiányzik az anya, vagy annak helyét pótoló nevelőnő.

Az öreg Péterffy gróf pedig oly féltékeny volt leánya szeretetére, hogy midőn neje halálával leánya nevelése, mintegy két éves korában, az ő gondjává vált, mestereket ugyan járatott a házhoz, kik különösebben nyelvek és külsőket illetőkben oktatást adtak, de a nevelőnőket meg nem türte házánál, sőt nőrokonai nevelési ajánlatait is határozottan visszautasítá.

Igy lett Gábriélából azon különös teremtés, kit már bemutatánk: valami közép a hiszékeny gyermek és serdülő ifju között, hasonlítva az elsőhöz primitív fogalmai-, az utóbbihoz kedvteléseire nézve.

Ezekből megfejtethető, hogy a dolog újságán kapó leány alig várta, hogy megviradjon és jövőjéről a vén Aniczától bizonyost halljon, bár büszkesége váltig igyekezett e kandiságot lelkéből tovaüzni.

A vén asszony valóban meg is jelent, reményében a gazdag adománynak, melyet a kisasszonytól várt.

Egy pár szava után, melyet Gábriéla nagy bámulattal hallgatott, belátta, kivel van ügye. Minden elfogultság nélkül látott tehát a munkához.

Előbb szitába mormogott; aztán ugyan azt ollóval forgatá; majd hallgatózott egy kis láda nyilatán s végre a grófhölgy gyönyörű kis kezét rút aszott tenyerébe fektetve, jósolni kezdett.

— Ó nagyságos kisasszony, nagy szerencse áll a kisasszonynak; igen igen nagy, végetlen szerencse: *egy nagy ur, mindenkinél nagyobb, fején koronával közeledik feléje!* . . . Milyen kár, sem az, sem a kisaszszony nem lesz hosszas életű . . . *meghalnak mindketten; de boldogan.*

Arra nézve, ki Gábriélát e jóslat alatt figyelemmel kísérte volna, szép tanulmány lesz vala látni azon izgalmakat, melyeket az benne előidézett s mely arczán tanutól nem tartó hűségben festekezett.

Az első szavaknál felegyenesedett, s büszke arca valóban oly királynői fennséget fejezett ki, melyből csak a korona hiányzott; aztán rögtön elhalványodott, s midőn a vén banya a végzetteljes végszavakra jött, haraggal ragadta ki kezét a jósnőiből.

— Hallgass vén esztelen; ha csak ennyit tudsz, egy fillért sem ér semmi tudományod . . . Nem is ezért hivattalak én; hanem te azt állítottad, hogy ellenségeinket képes vagy jobban megrontani akármely erős hadnál . . . Beszélj, miként tennéd azt?

— Ez az én titkom, melyet csak drága áron adhatok el.

— Eszeveszett! Ki fog te benned anynyira bizni, hogy azt neked előre megfizesse?

— A nagyságos kisasszony édes atyja. Én igen keveset kívánok. Ötven aranyat előre, leányom lakadalmára, kit most épen férjhez készülök adni s ötvenet a végrehajtás után, ha az sikerült. Csak mondja meg nagyságod kedves édesatyjának; én jót ál-

lok, hogy ő ki fog hallgatni engem s titkomat nem fogja drágállani.

— Eredj! — mond Gábriéla utálattal nézve a rut banyára s oldaláról függő kis erszényéből egy aranyat vett ki, hogy azt jóslatáért neki fizesse. Fogd ezt, te halálbagon, gonosz jóslatodért s hordd el magad innen; többé ne lássalak!

A banya eltolta magától az ajándékozós zsep kezecskét.

— Nem kell, köszönöm. Imádkozzál, hogy jóslatom első része be ne teljesedjék, s távoztasd magadtól az alkalmat, mert a jó a rosztat magával vonja... Aranyadat tedd el büszke kisasszony; nincs szüksége arra Aniczának. De ha megemlitesz atyádnak, megköszönöm. Ő fel fogja Aniczát kerestetni s te látni fogsz engem még gyakran, ha nem akarsz is.

S a vén banya köszönés nélkül elbizcegett.

Egész nap kereste Gábriéla a szórakozást, hogy a banyával történt szóváltást ellefejtse. Hasztalanul.

A jóslat s a banya különös magaviselete oly mélyen vésődött babonás lelkébe, hogy

vége szokatlan szórakozottságát atyja is észrevette.

Faggatás után a leány végre az egész esetet elbeszélte.

Gróf Péterffy figyelmezni kezdett. A ravaszul kigondolt jóslatnak és ígéretnek, mely között az összekötő fonalat feltalálni hitte, minden szavát nagy készséggel, mondhatni mohósággal vette, s Gábriéla, ki eddig kinevettetéstől félt, maga is megdöbbsent azon komolyságon, melylyel a gróf előadását fogadá.

— Reggel kilovaglásod alkalmával rendeld hozzám a vén banyát. Okvetlenül beszélnem kell vele — mond végre Péterffy gróf.

Ez eredmény Gábrielát végtelenül meglepte. Erzsike meséi kárba veszték ez estvén, a grófhölgy ágyában már ébren királynő; diadémekről álmodozott, melyeknek a valódi álom csak folytatását tette. Végre ez volt az utolsó eszme, melyen lelke megnyugodott:

— Mit? Ha már csakugyan halni kell, nem jobb-e királynői diademmel fejünkön halni meg, mint a nélkül.

P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Folytatjuk.)

A Z Ö R E G U R.

Késő idő lehet — bizony éjfélre jár —
Tele van a kancsó, csordultig a pohár,
Csak nem fogy hiába.

Vajon min méléz a jó öreg magába?

A nagy teremben oda bent

Vidám harsogó zene zeng.

Kiabájják: Újra — éljen! —

— Elmerül az öreg mélyen —

„Hej szép legénykorom, aranyos életem!

Hej be elrepültél, be hamar hirtelen —

Itt hagyta magamat:

Mint az eresz alját a fecske-madarak!“ —

Oda bent a zene hallgat,

Szól öröme édes dalmak;

Újra kezdik — újra járja:

Repülj fecském ablakára.

„A ki az enyém volt, ki engem szeretett:

Az tudta csak mi az igazi szeretet!

Ott az ablak alatt

Szép holdas estéken hányszor csókolaltak.“

Rajta fiuk zengjen a dal

Nosza fel a poharakkal!

Pohár csörren a dal éled:

— *Páros élet a gyöngy élet.* —

„Mikor oda álltunk az öreg pap elé:

Ugy remegett szegény, mint a nyárfa levél,

Pedig úgy szeretett

Hogy az öröm miatt szíve majd megrepedt“ —

Szöke legény úgy megjárja

Egyedül az öröm párja

A czimbalmos veregeti:

Ki az urát nem szereti.

„Dehogy nem szeretett, meghalt volna értem —

Örült, boldog volt, ha akármire kértem,

Olyan volt a lelke:

Abban hibát tán a jó isten se lelne — —“

S az agg szeme könybe lábbad —

Kél az arezán sötét bánat —

S bár oda bent hangzik a dal:

Csak nyög — csak nyög bús sohajjal.

Borus képzelete temetőben kószál —

Zokogva leomlik egy gyász sirhalomnál —

A sűrű könyektül

Hosszu ősz szakállá meginog, megrezdül.

Majd midőn kisirta magát,

Képzelete viszi odább

S egyszerre csak *Arad* alatt

Megállítja egy *gondolat* — —

Nagy idő lehet már! — hajnal felé ha jár —
Igyál öreg igyál — csordultig a pohár! —
Oh meg nem lelheted

A sirt, hol nyúgoszik szép vitéz gyermeked!

Zúg a dalnak harsogása.

Fölíjed az öreg rája —

„Az én nótám — az én dalom“ —

— *Kard csörög az oldalamon . . .*

„Kard-kard az úldóját! — azt kötöttünk kardot“

S mint a kit a boszu veszett átka hajtott,

Az öreg felszökve

Múlato ifjakhoz nagy szilajon tör be.

Kinálják a jó öreget

Azt se tudják mit tegyenek.

Szólitgatják hizelegve

S kérdezetik vaj mi lelte?

Fúj mérgesen, mint a neki vadult bika,

Recseg a rézfokos izmos markaiba —

Szeme vérben forog,

A haragtól melle csak úgy zihál dobog.

Az ajaka sáppad-kékül

Az indulat nagy hevétül;

Keze-nyaka nekimered —

Kidagadnak rajt az erek.

„Megállj te bitang had, reszkess gyáva zsarnok!

Nem kerülöd ki a boszuálló kardot,

Pusztulnod kell neked,

Ha száz isten volna sem kegyelmezne meg!“

És a mint kézről kézre jár,

Csörög, ropog kancsó, pohár —

Vihar zúg-e, vagy ég dörög?

Az öreg átka mennydörög!

TOLNAI LAJOS.

É R T E S Í T Ő.

Adalék a magyar könyvészethez 1861. jan.—márt. Ezen lapok hasábjain nem rég közöltem néhány adatot könyvészetünkhöz az 1858. és 1859. évben; most — több oldalról felszólítás következtében — újra egy kis adalékkal kívánok szolgálni.

Adataim ezek :

I. Magyar könyvek.

A mult három hó folytában 138 önálló munka jelent meg, részint teljesen, részint csak egyes füzetek- vagy kötetekben. Ezen 138 mű szakokra osztása következőt eredményez. I. Egyetemes művek, Irodalom-történet 6. II. Egély, Imakönyvek 17. III. 1. Állam- és jogtudomány 18. 2. Politika 15. IV. Természettudomány, Vegytan, Gyógyászat 4. V. Neveléstan, Ifjúsági iratok 3. VI. Történelem, földirat 19. VII. Mennyiségtan 2. VIII. Gépészet, ipar 1. IX. Gazdászat 3. X. Széptudomány. 1. Regények stb. 25. 2. Költemények 13. XI. Népiratok 6. XII. Vegyesek 6. Összesen 138. Megjelent ezen 138 mű közt :

Aradon 1. Brassóban 1. Budán 1. Darmstadtban 1. Debreczenben 6. Egerben 5. Genfben 1. Győrött 1. Kalocsán 1. Kassán 1. Kecskeméten 1. Kolozsvárott 5. Lipcsében 2. Miskolczon 1. Nagybányán 1. Pécsen 1. Pesten 99. Szabadkán 1. Szegeden 4. Székesfehérvárott 1. Temesvárott 1. Veszprémben 1.

Ezen 138 műhez hozzájárult 64 író 1, 7 író 2, és 1 író (Jókai) 3 eredeti munkával.

Mint könyv-szerkesztő és fordító 21 író működött 1 munka, és 1 író (Ágay A. fordító) 2 munka kiadásával.

Fordított munka 15 jelent meg, t. i. angolból

2, francziából 4, latinból 2, németből 5, olaszból 1, és oroszból 1.

Uj kiadásokat 16 könyv ért, u. m. a II. kiadást 8, a III-dikat 4, az V-diket 2, a VII-diket 1, és a XVI-dikat 1 (Egri katekhizmus).

II. Nem-magyar könyvek.

Nem-magyar nyelven 70 könyv jelent meg, u. m. franczia 5, héber 1, latin 1, német 58, orosz 1, szerb és tót 3.

(Megjegyzendő, hogy nemcsak Magyarországon nyomtatott könyvek, de külföldön megjelent, és tartalmuk, vagy szerzőjük által bennünket érdeklő könyvek és röpiratok is ide számítottak.)

Melyek közül megjelent :

Bécsben 8. Brüsszelben 2. Darmstadtban 1. Drezdában 1. Hamburgban 1. Kassán 1. Kolozsvárott 2. Lipcsében 9. Luczernben 1. Nagyváradon 1. Nagyszébenben 6. Párisban 2. Pesten 29. Pozsonyban 1. Secauxn (Franciaországban) 1. Szakolczán 1. Temesvárott 1. Ujvidéken 1. Zág-rábban 1. Zürichben 1.

III. Folyóiratok.

Folyó év első negyedében 97 folyóirat jelent meg :

Magyar nyelven 57, német ny. 30, román ny. 3, szerb ny. 2, tót nyelven 5.

A magyar nyelven megjelent folyóiratok közt nyomtatott : Debreczenben 1. Győrött 1. Kassán 1. Kolozsvárott 2. Marosvásárhelyen 1. Pesten 47. Sárospatakon 1. Szegeden 2. Temesvárott 1.

Nem-magyar nyelven szerkesztett folyóirat jelent meg : Aradon 1. Beszterczén 1. Brassóban 1.

Budán 2. Egerben 2. Kolozsvárott 1. Lugoson 1. Nagy-Becskerekén 1. Nagyszebenben 3. Pesten 19. Pozsonyban 2. Sopronyban 1. Szegeden 1. Temesvárott 1. Ujvidéken 3. Verseczen 1.

Szakma szerinti felosztásánál a magyar nyelven szerkesztett folyóiratoknak, következő eredményhez jutunk: Egyetemes tartalmu folyóirat 10, egélyes 3, jogtudományi 1, politikai 11, természettudományi és gyógyászati 2, nevelési 2, nyelvészet 1, ipar 3, gazdasági 6, széptudományi 8, humoristikai 5, néplap 5, nem-magyar nyelven 40. összesen 97.

Miután tárgyamat ennyire kimerítettem, el nem mulaszthatom egy kis összehasonlítást tenni előbb közölt adataimmal.

1858 és 1859-ben 634 magyar könyv és 43 magyar folyóirat jelent meg, 1861. januártól márcziusig pedig 138 könyv és 57 folyóirat.

Ha meggondolom, hogy aránylag egy harmadrészszel több m. könyv jelent meg, mint két, három év előtt, valóban örvendennem kell irodalmunk roppant haladásán néhány év alatt.

AIGNER LAJOS.

V E G Y E S.

TELEKI LÁSZLÓ MEGHALT.
TELEKI LÁSZLÓ NEM HAL MEG SOHA.

— Előttünk áll: „Q. Horatius Flaccus, értelmezve“ (azaz fordítva) „Szentmártony József által.“ A saját kijelentése szerint „már hetvenre bukott évkora“ fordító jobban teszi vala, ha üres óráinak e szüleményét nem bocsátja közönség elé. Már a czimlapra bigyesztett chronostichon eleve kétségbe ejt a fordító izlése iránt. „Két pengő Vj-péncz, FLACCVs! beCseD a Magyarok közt.“ Ludas Matyi boritékán olvassuk hasonló vásári kiáltását a kalmárkodó muzsának. Mi a fordítást nézi: nem mondjuk, hogy itt-ott egy sor, egy mondat nincs eltalálva, a fordító vérré vált tősgyökeres magyarsága itt-ott kiüti magát a latinismus és soloecismus erőszakolt özönéből; de általában *zordon* az. — *Seculum Pyrrhae nova monstra quaestae* = „Pyrrha ujszörnyről panaszolt veszélyes év.“ Ki érti ezt? Pyrrha = az uj *szörny?* vagy Pyrrha = ujszörnyről panaszolt veszélyes év? S a *seculum: év?* — *Vidimus Flavum Tiberim retortis Litore Etrusco violenter undis etc.* — Láttam a szókés Tiberis *kanyargva tenger ágyától haza mint tolonga.* S az *uxorius amnis* = „Simonbíró folyam!“ — Magán mulatságnak megjárja az efféle: de ki a közönség elé hozza fordítmányát, attól megvárjuk, hogy az eddigieknél jobbat adjon. Mi fájdalommal érezzük irodalmunk hanyatlását e szakban, t. i. klasszikai művek áttételében; mert ez minden művelt irodalomnak soha el nem száradó, mindig uj-uj lombot hajtó ágát teszi: de az utóbb jövő, kell, hogy elhomályosítsa elődjét, más-kint bizony megkérdik tőle, mit keres. Szent-

mártony ur Flaccusa olyan, mint ha nem Virág után, hanem előtte, s leszámítva új szavait — körülbelül *Fábchich* nyelvén s izlésében született volna meg.

— Idősb Majláth György végrendeletében a 11-dik pont így szól: „A magyar tud. Akadémiának, melynek alakulása óta, talán létesítése ügyében tett fáradozásom érdemem fölötti méltánylásaul, igazgató tagja voltam, a melynek tanácskozásaiiban mégis, elébb ugyan halmozott hivatali foglalatosságaim, később törődött egészségi állapotom miatt ritkán vehettem részt, kegyeletes há-lám tanuságaul hagyok 200 ftot“ stb.

— Sas Károly csongrádmegyei orvos, éjjel a mágoesi pusztára utaztában kocsi-jából kifordulva, s egy az esés közben elsült puska által halálosan megsebesülve, azon kinos két órányi idő alatt, mely életéből még hátra vala, végrendeletet tön, s abban 1000 ftot hagyott a m. Akadémiának.

— Katona József szobra Kecskemét egyik közterén folyó évi május 20-án délelőtt 11 órakor fog ünnepélyesen lelepleztetni. A rendező bizottmány hazafui tisztelettel hívja meg ez ünnepélyre mindazokat, a kik a nemzeti ügyek iránt érdeklél viseltetnek, nevezetesen az alkotmányos hatóságokat, közintézeteket, egyleteket, írókat, művészeket stb. Lehető kényelmes elszállásolásról gondoskodva leend, s ezért a megjelenők jelentkezzenek a városházánál. Az ünnepély programja annak idejében szét fog osztatni. — Este a kaszinó nagy teremében jótékony táncvizigalom tartatik.

UJ KÖNYVEK *).

- UTAZÁS KELETEN.** Irta *Orbán* Balázs. Első kötet. Ára egy kötetnek 1 ft. (Stein, Kolozsvár.)
- AZ ANGOL PARLIAMENT** és eljárása. Irta May Erskine Tamás. Atdolgozta *Barsi* József. I. II. könyv. (Ráth, Pest.)
- II. RÁKÓCZY FERENCZ** emlékirata a magyar hadjáratról. 1703—1711. Kiadja *Ráth Károly*, akad. tag. (Ráth, Pest.) Ára 2 ft.
- DEBRECZENI ELLENŐR.** Irják *többen*. Ára füzetenként 30 kr. hat füzeté 2 ft. (Telegdi, Debreczen.)
- MAGYARORSZÁG KÖZJOGA** a mint 1848-ig s 1848-ban fenállott. Rendszeresen előadva *Récsi* Emil által. Második füzet. Az egész (mintegy 30 ivnyi) munka előf. ára 3 ft. (Pfeifer, Pest.)
- MULTUNK HÖLGYEI.** Hazai történelem. Regényes krónika-modorban magyar hölgyek számára. Irta *Remellay* Gusztáv. Második kötet. (Engel és Mandello, Pest.)
- NEMZETI DALKÖNYVECSKE.** Harmadik, népdalokkal bővített kiadás. Diszkiadás. (Lampel, Pest.)
- SÁROSPATAKI FÜZETEK.** Protestans és tudományos folyóirat. Egyház és nevelés, tudomány és irodalom körében. Kiadják a sárospataki ev. ref. főiskola tanárai. Szerkeszti *Antalfi* János gimnáziumi tanár. Ötödik évfolyam. III. és IV. Előf. ára 10 füzetnek 6 ft. (Jäger, S.-Patak.)
- SÁROSPATAKI NÉPSZERŰ NAPTÁR 1861.** A sárospataki ref. főiskolai testgyakorló intézet (gimnasztika) javára. Szerkeszti és kiadja *Antalfi* János tanár. (Jäger, S.-Patak.)
- Q. HORATIUS FLACCUS** értelmezve *Szenthmártony* József által. Két pengő Vj-pénz, FLACCVS! beCse! a Magyarok közt. (Jäger S.-Patak.)

*) Hogy ez állandó rovatot minél teljesebbé tehessek, kéretnek a t. kiadó, illetőleg szerző urak, hogy az ujonnan megjelenő művekből egy-egy példányt, vagy legalább annak egész címét, hozzánk beküldeni sziveskedjenek.
A szerkesztőség.

NYILT LEVELEZÉS.

- J . . . S itt.** A költeményt csak *tárgyaért* lehetett volna adni, s már így is késő. Tartalma közhelyekből van összenagyolva. Tán lesz ennél másszor sikerültebb is.
- Rozsnyóra 6. J . . .** Ön gondolkodva ír, tömött sentiosus nyelvre törekszik, de a gondolatnak még nincs elég mélysége, a tömött nyelv néha erőszakot szenved, s a rövid mondatoknak nincs intensiv erőlye. Az ön által föltett kérdésre határozott igennel, vagy nemmel bajos felelni. Sok függ a fejlődéstől.
- Ulászló király.** „És a király gyorsan
Csatarendbe állott . . .“
Nem ér az semmit, akár „Kont a kemény vitéz“ akár „Rozgonyiné“ modorában írjuk a balladát, ha belőle hiányzik a lényeg.
- Két szív. — Románcz.** — Ifju és leány. Amaz csatába indul, ez kéri, maradjon. De nem lehet. Időmulva megjelen a bajnok . . . sebesülten. Egymás nyakába omlanak s „a két szív megrepedt.“ — Régi história már ez a német érzélgős balladákban — de soha sem volt igaz.
- Az alföldön . . .** Könnyű megismerni *ex ungue . . .* de bizony most egyszer nem *leonem*. Petőfi-reminiscenciák.
- Erdődön . . . Varsói véres nap . . .** Amabban minden áron képhajhászat, ebben nagy szavak minden áron. Egyik sem az *igazi*. A lelket, a lelket!
- S. Patak . . . A. tanár urnak.** Azon tisztelt egyén ez évre be van már írva a Kísfaludy-Társaság pártolói közé, s az évi illeték is befizetve a titkári hivatal által. Mit tegyünk a 4 fittal, jövő évre jegyezzük-e be, vagy visszaküldjük?

TARTALOM.

Mégis valami a fordításról. II. Brassai. — Atala költeményei. Szász K. — Esti órák. (Vége.) S. F. — Régi keserv, új gyász. Arany J. — Katona József szobra leleplezésére. Szász K. — A megátkozott leány. P. Szathmáry K. — Az öreg ur. Tolnai L. — Értesítő. — Vegyes. — Uj könyvek. — Nyílt levelezés.

Előfizetési feltételek.

A **SZÉPIRODALMI FIGYELŐ** april hó végén berekeszté félévi pályafutását.

Emlékeztetjük erre féléves t. előfizetőinket, s felhívjuk általában az érdeemes közönséget előfizetésre.

Programmunk, feltételeink az eddigiek: amannak igyekezünk ezután is becsülettel megfelelni, ezeket röviden ismételjük:

Előfizetés fél évre (majus—october) Pesten házhoz, vidékre postai küldéssel **öt** ft. ujbán, mely a kiadó hivatalhoz (Egyetem-utca 4.) küldendő.

Ohajtván lapunk kezdetét a naptári évvel öszhangzásba hozni: december végéig is elfogadunk előfizetést 6 ft. 50 krral.

Pest, april, 1861.

Arany János
szerkesztő.

Heckenast Gusztáv
kiadó.